

LIETUVOS KARIUOMENES LAIKRAŠTIS = EINA TRIS KARTUS PER SAVAITĘ

SVEIKAS, SUGRĮŽĘS VILNIAU!

Nuo 1920 metų spalio 9 dienos lietuvių tauta nekantariai laukė tos istorinės valandos, kada prie Lietuvos valstybės į nepriklausomą gyvenimą sugrįš šimtametė mūsų sostinė Vilnius. Laukėme ir dirbome, vargome ir sielojomės, kentėjo Vilnius, aimanos ir dejavimai į mus nuolat plaukė iš Vilniaus krašto. Kas šiandien besuskaičiuos visas kančias, kurias iškentėjo Vilniaus kašto lietuviai svetimųjų okupacijoje? Kas atpirks jų vargą ir išdžiovins išlietas ašaras? Tie, kurie ujo ir nežmoniškai persekiojo Vilniaus lietuvius, šiandien patys yra bejėgiai, kad galėtų atpirkti savo kaltę. Likimas negailestingai atsigrįžo į jėgos garbintojus ir juos pačius sugniuždė po jėgos smūgiais. Teisingumo kardas nusileido ties Vilniaus vartais, perkirto verguvės pančius ir išlaisvino mūsų sostinę ir didžiąją dalį mūsų tautiečių. Vilnius sugrįžo jo kūrėjams, jo didžios praeities savininkams ir jo teisių paveldėtojams. Vilnius sugrįžo prie Motinos Lietuvos ir šiandien jis tampa visos valstybės širdimi. Jam gražinamas praeities vaidmuo ir garsas, jam gražinamos valstybės sostinės pareigos, kurias jis garbingai ėjo ištikus amžius.

Vilniaus sugrįžimas yra milžiniškos reikšmės įvykis Lietuvos valstybės istorijoje. Tas faktas vertinamas nemažiau, kaip Lietuvos nepriklausomybės paskelbimas 1918 m. vasario 16 d. Šiandien atverčiame naują tautos ir valstybės istorijos lapą. Laikas ir mūsų darbas, mūsų ryžtumas ir vieningumas išgydys žaizdas ir išnaikins skriaudas, kurias per 19 metų Vilniui ir Vilniaus krašto lietuviams padarė svetimieji laikini valdovai. Pradėję naują istorijos lapą, jį rašysime savo kūrybinis darbu ir valstybine išmintimi. Rašysime taip, kad niekas per amžius į Vilnių daugiau nebesikėsintų. Kokia šviesa Vilnius švietė Didžiąjai Lietuvos Kunigaikštijai, tokia pat šviesa jis švies ir Nepriklausomai Lietuvai.

Vilniaus sugrįžimas lietuvių jaudina ir guodžia. Mūsų tautos jautraus spontanišku džiaugsmu lyg jūrą užtvindė visą Lietuvą. Kas gyvas Lietuvoje šiandien gyvena bendru tautos džiaugsmu, kurio, tur būt, niekad nebuvome taip ryškiai parodę. Vilniaus sugrįžimas mus guodžia. Guodžia todėl, kad neveltui per 19 metų mes ryžtingai, atkakliai ir nenumaldomai siekėme teisės ir teisingumo pergalės. Šiandien jėgos padariniai klusniai nusilenkia aukščiausiam žmonijos įstatymui—teisingumui. Mūsų kelias į Vilnių visą okupacijos laiką buvo aiškus, tiesus ir svarus. Mes nepažinome šunkelių ir jais nevaikščiojome. Kovojome ryžtingai ir atvirai, Vilniaus darbą varėme

visos tautos jėgomis ir todėl šiandien pasireiškė visos lietuvių tautos valia — Vilnius vėl mūsų.

Lietuva ir Vilnius — tai du vardai, neišskiriamai susiję, surišti šimtametės istorijos, pergyvenę bendrus džiaugsmus ir skausmus. Lietuva bujojo, kai jos gyvenimą dirigavo Vilnius. Lietuva vargo ir kentėjo, kai Vilnių pajungė svetimieji. Kentėjo, skurdo ir nyko ir Vilnius be Lietuvos. Iš pasaulinės reikšmės miesto jis tapo Lenkijos užkampiu, kuriuo niekas nesirūpino, nebent rūpinosi tuo, kad jį dar daugiau nualintų ir sunaikintų. Bet šiandien atėjo kita gadynė. Vilnius atgis, sutvirtės, pasipuoš naujais atgijusios Lietuvos drabužiais ir valstybės sostinės vardu. Ką iš jo atėmė svetimieji, tą Vilnius su kaupu gaus iš savųjų.

Vilniaus sugrįžimas dar kartą prieš mūsų akis iškelia paveikslus tų kovotojų, kurie savo gyvybę užmokėjo už tautos troškimą. Jų vardas jau ne šiandien įrašytas į mūsų tautinių didvyrių sąrašus, jų darbus žino visa Lietuva ir jais didžiuojasi. Vilniaus sugrįžimas eina per mūsų širdį ir sąmonę. Mūsų sąmonėje prabėga visi jo išgyvenimai per 19 metų. Lietuvių tauta neužmiršo to tragingo momento, kai 1920.X.9 d. reikėjo trauktis iš Vilniaus, neužmiršo to skaudaus vaizdo, kada Lietuvos vėliavos ir Vyčio ženklai buvo ištrinti iš mūsų širdžiai taip brangių Vilniaus pastatų. Atsimename ir tą simbolinį geležinį vilką, kuris nuo Gedimino pilies šurpiai kaukia atsigrįžęs į Lietuvą. Visa tai juk yra mūsų kovų ir Vilniaus kančių regimieji liudytojai.

Daug ir sunkių bandymo dienų išgyveno Vilnius per 19 metų. Sąmonėje iškilęs tų išgyvenimų vaizdas šiandien mus dar labiau, dar tvirčiau ir arčiau suriša su Vilnium. Tas vaizdas mus dar daugiau skatina tęsti Vilniaus lietuviškos dvasios išsilaisvinimo kovą. Ten, Lietuvos sostinėje, per 19 metų lietuviška dvasia buvo ujamama iš bažnyčios, iš mokyklos, iš viešojo gyvenimo ir iš žmonių širdies. Deja, nepavyko jos galutinai palaužti. Ji liko tvirta kaip uola, tik šiandien reikia ją išlaisvinti iš to svetimio kiauto, kurin buvo pajungta 19 metų.

Į Vilnių įžengia Lietuva. Įžengiame ne kaip okupantai, bet kaip šeimininkai, nešdami nualintam kraštui savo dvasios ir medžiagines gėrybes. Tiesiame ranką visiems Vilniaus krašto žmonėms. Į šimtametę valstybės sostinę ateina teisingumo laimėtojai, Vilniaus kraštą atkariavę teisingumo kardai. Po vienos kitos dienos visiems amžiams išnyks šiaudinių gairių laikinoji riba, kuri mus nuo Vilniaus krašto skyrė 19

metų. Į Vilnių einame ne mintimis, bet gyvais žmonėmis su širdžia ir savo žmoniškuoju būdu.

Vilniaus mieste ir Vilniaus krašte šiandien didingai plečsuoja mūsų tautinės vėliavos, nekantriai laukdamos teisėtųjų šeiminkų. Jie ateina. Ateina tam, kad iš čia daugiau nepasitrauktų. Devyniolika metų budėję ir kovoję, Vilnių laimėjome visos tautos darbu, pasišventimu ir pasiaukojimu.

Vilniaus sugrįžimas dar kartą visiems įrodė, kad prigimtinė teisė yra stipriausias tautos ginklas. Tuo ginklu kovojome ir laimėjome. Per visą mūsų nepriklausomą gyvenimą kiekvienu momentu mes sustodavome ties Vilniū. Per tą laiką išaugo naujoji karta, ligi sielos gelmių persisunkusi Vilniaus dvasia, kuri išbujojusi ir mūsų miestų rūmuose ir kaimų soduose. Vilniaus dvasia Lietuvoje šiandien yra tiek pat tvirta, kiek tvirta mūsų valstybinė sąmonė, kiek tvirtas ir aiškus buvo Vilniaus atvadavimo idealas.

Lietuva grįžta į savo amžiną miestą, kurio istorinės pilys ir su mūsų praeitimi neišskiriamai susiję brangūs rūmai lietuvių į save traukia milžiniška jėga. Žengiame į mielą ir išsvajotą Vilniaus kraštą, kuris šiandien yra nualintas buvusios okupacijos ir paskutinių dienų karo. Vilniaus kraštas šiandien alkanas ir išvargęs. Todėl Vilniaus sugrįžimas, greta visos tautos bendro džiaugsmo, uždeda mums ir rimtų pareigų. Mes mobilizuokime savo dvasinius ir medžiaginius išteklius, kad tuoj pat galėtume Vilniaus krašto žmonėms teikti duoną ir šilumą. Lenkijos karas su Vokietija Vilniaus kraštą nuniokojo, ten rekvizuota viskas, kas reikalinga kasdieniniam gyvenimui. Artinasi žiema, tas materiališka sunkiausias metų laikas. Todėl, kad Vilniaus krašto gyventojai nebadautų ir nešaltų, mums tenka tuojau suteikti jiems reikalingą medžiaginę paramą. Lietuva yra pakankamai pajėgi, kad galėtų medžiaginėmis gėrybėmis aprūpinti visus vilniečius, kurie šiandien nieko neturi, kurie išalkę, suvargę ir laukia mūsų ištiestos pagalbos rankos.

Vilniaus sugrįžimas mus įpareigoja nieko nelaukiant į ten perkelti savo valstybės pagrindinę administraciją, savo kultūros centrus, savo šalies organizaciją, nes tik tada galėsime Vilnių ir sugrįžusį kraštą atkurti ir atstatyti į normalaus gyvenimo vėžes. Svajonė šiandien tapo realybe, todėl realiai žvelkime į tuos reikalus, kurie mums iškilo su Vilniaus sugrįžimu. Užmiršę svetimųjų padarytą skriaudą, šiandien į Vilniaus miesto ir krašto atkutinimą kibkime tomis pačiomis tautos jėgomis, kuriomis 19 metų dirbome, kad atgautume savo amžinąjį miestą su jam priklausančiomis lietuviškomis sritimis. Tad mobilizuokime jėgas ir išteklius, kurie sugrįžusiam kraštui itin reikalingi.

Lietuva, išgyvenusi nepaprastą Vilniaus sugrįžimo šventę, susikaupia išlyginti ilgų metų skriaudoms ir nedatekliams. Neturime galvoje kam nors keršyti ar ką nors persekioti. Mūsų žmoniškas gyvenimo būdas leidžia gyventi ir turtėti visiems, kurie tik nesirausia po mūsų valstybės pagrindais. Vilniaus sugrįžimas mums yra dvigubas džiaugsmas. Visoje mūsų valstybės istorijoje tai bene pirma valanda, kada sostinė grįžta prie Motinos Lietuvos: ji anksčiau niekieno nebuvo pavergta ir išskirta iš mūsų bendrojo valstybinio gyvenimo. Antroji džiaugsmo dalis yra ta, kad mes galime suteikti paramą ir paguodą visiems sugrįžusiems savo broliams, kurie tik jausis reikalingi vieno kio ar kitokios mūsų užuovėjos ir globos.

Vilniaus sugrįžimas iškelia mūsų pasišventimą ir pasiaukojimą. Vilniaus sugrįžimas įgalina mus sta-

tyti Lietuvos rūmą ant tvirtesnių ir platesnių pagrindų. Vilnius tampa mūsų valstybės sostine. Nuo šiandien prasidės jo gyvenimas, kuriam šis miestas skirtas. Nuo šiandien Vilniaus krašto žmonės pajus laisvą buitį. Nuo šiandien Lietuva lengviau atsikvėps, laimėjusi savo didžiąją kovą. Mes žengiame į Vilnių, kupini nepalaužiamų jėgų ir noro, turėdami 21 metų valstybinį patyrimą, turėdami visų sričių darbininkų kadrus, kurių protas ir valia įstengs likviduoti svetimųjų verguvės palikimą. Kartu su mumis į Vilniaus kraštą grįžta tie tūkstančiai vilniečių, kurie prieš eilę metų buvo tremtiniais iš savo gimtinių. Jie grįžta su Laisvės daina lūpose ir su džiaugsmo sklidinomis širdimis krūtinėse. Grįžta į savo gimtinę, bet jau laisvą ir nepriklausomą, pradedančią gyventi nauju gyvenimu ir naujomis viltimis.

Tautos dvasią išugdę Vilniaus giesme, malda ir daina, tautos valią užgrūdinę vilnietišku darbu ir ryžtumu, šiandien žengiame į Vilnių. Būk pasveikintas, Vilniau, atgavęs Lietuvos sostinės vardą ir garbę! Būkite pasveikinti Vilniaus miesto ir sugrįžusiojo krašto lietuviai, didvyriškai iškentėję skriaudas, pernešę vargą ir sunkią nedalią! Jūsų skriaudos ir vargas pagreitino išlaisvinimą, jūsų išlietos ašaros ir dejavimai mus vienus su kitais surišo amžiniais meilės ryšiais. Mes jautėme jūsų nelaimės ir išgyvenome jūsų sielvartus, tačiau jie mūsų negniuždė, bet užgrūdino valingai kovai. Būkite pasveikinti ir visi sugrįžusio krašto gyventojai kitataučiai, kuriems mes nešame sugyvenimą ir žmoniškumą. Vilnius mūsų buvo, yra ir bus! Vilnius per amžius švies Lietuvai Tėvynei ir jos vaikams!

Kariuomenės vado padėka šauliams

Kariuomenės vadas b. gen. Raštikis raštu pareiškė šauliams šio turinio padėką:

„Pastaruoju metu buvę pašaukti prie ginklo šauliai, nebodami blogo oro ir nuovargio, skirtas jiems pareigas vykdė su pasigėrėtinu stropumu ir sąžiningumu.

Už pakeltus Tėvynės labui vargus ir už parodytą šaulišką savo pareigų supratimą tarnybos vardu dėkoju.

Tikiuosi, kad ir ateityje, ištikus reikalui, šauliai visi kaip vienas, stoję greta kariuomenės, garbingai atliks savo pareigas Tėvynei“.

Amerikos lietuvių dovana Šaulių Sąjungos aviacijai

Čikagos lietuvių tautinis aero klubas, norėdamas užmegsti draugiškus ryšius su Šaulių Sąjungos aviacija, paskyrė atminimui dovaną — gražią stovylą su lėktuvu, kurią mūsų generalinis konsulas Čikagoje Jonas B u d r y s prisiuntė Šaulių Sąjungos vadui.

Dovaną iš Čikagos į New Yorką atvežė lėktuvu lakūnai J. K r i v i s ir A l. R a u s k i n a s, kurie skrido į lietuvių dieną New Yorke. Atvežę dovaną lakūnai ją įteikė Gen. Konsulato atstovui. Rugsėjo 13 d. Dariaus Girėno aero klubas Brooklyne suruošė jiems priėmimą, kurio metu N. Y. Konsulato atstovas Šaulių Sąjungos vardu nuoširdžiai padėkojo už dovaną.

Šia proga tenka pažymėti, kad vieno lietuvių padovanotame žemės plote netoli Čikagos Aero Klubas yra užsibrėžęs įsirengti nuosavą aerodromą ir plėsti savo veiklą.

Istorinis Sovietų Sąjungos Lietuvos susitarimas

Maskva, X, 11. Elta. Nuo spalio 3 iki 10 d. Maskvoje įvyko pasitarimai tarp Sovietų Sąjungos užsienių reikalų liaudies komisaro Molotovo ir Lietuvos užsienių reikalų ministro Urbšio, tikslu sudaryti paktą, kuriuo Vilniaus miestas ir Vilniaus sritis gražinama Lietuvai ir Sovietų Sąjungos ir Lietuvos tarpusavės pagalbos paktas. Pasitarimuose dalyvavo Stalinas, Potiomkinas ir Sovietų Sąjungos chargé d'affaires Lietuvai Pozdniakovas, o iš Lietuvos pusės ministrų tarybos vicepirmininkas Bizauskas, Lietuvos kariuomenės vadas b. generolas Raštikis ir Lietuvos ministras Maskvoje Natkevičius. Pasitarimai baigėsi spalio 10 dieną sudarymu Vilniaus miesto ir Vilniaus srities gražinimo Lietuvai ir tarpusavės pagalbos tarp Sovietų Sąjungos ir Lietuvos paktu.

Maskva, X, 11. Elta. „Vilniaus miesto ir Vilniaus srities gražinimo Lietuvai ir tarpusavio pagalbos tarp Sovietų Sąjungos ir Lietuvos sutartis“.

Aukščiausias Sovietų Sąjungos tarybos prezidiumas iš vienos pusės ir Lietuvos Respublikos Prezidentas iš kitos pusės, tikslu išvystyti taikos sutartimi iš 1920 metų liepos 12 d. nustatytus draugiškus santykius, pagrįstus nepriklausomos valstybės egzistavimu ir nesikišimo į vidaus kitos susitariančios šalies reikalus ir pripažindami, kad taikos sutartis iš 1920 metų liepos 12 dienos ir nepuolimo ir konfliktų taikingo sprendimo paktas iš 1926 metų rugsėjo 28 dienos visuomet lieka tvirtu jų santykių ir tarpusavių įsipareigojimų pagrindu ir įsitikinę, kad abiejų susitariančių šalių interesuose yra aptarti tiksliai tarpusavio saugumo garantijos sąlygas ir teisingo sprendimo Vilniaus miesto ir Vilniaus srities Lenkijos neteisingai pagrobto Lietuvai valstybės priklausomybės klausimą — laiko reikalingu sudaryti tarp jų sekantį Vilniaus miesto, Vilniaus srities gražinimo Lietuvos Respublikai ir tarpusavio pagalbos tarp Sovietų Sąjungos ir Lietuvos Respublikos paktą ir tam reikalui paskyrė savo įgaliotinius: Aukščiausias Sovietų Sąjungos tarybos prezidiumas — liaudies komisarų tarybos pirmininką ir užsienių reikalų liaudies komisarą Molotovą, Lietuvos Respublikos Prezidentas — užsienių reikalų ministrą Urbšį, kurie, pasikeitę savo įgaliojimais, pripažintais esančiais geroje ir tinkamoje formoje, sutarė kas seka:

1) Tikslu sutvirtinti draugiškumą tarp Sovietų Sąjungos ir Lietuvos, Sovietų Sąjunga Vilniaus miestą ir Vilniaus sritį gražina Lietuvai ir Lietuvos Respublikai įjungti į Lietuvos valstybės teritoriją. Siena tarp Sovietų Sąjungos ir Lietuvos Respublikos nustatyta, pagal čia pridėdama žemėlapi. Tiksliau ši siena bus aprašyta papildomame protokole.

2) Sovietų Sąjunga ir Lietuvos Respublika įsipareigoja teikti tarpusaviai visokią pagalbą, imtinai ir karo pagalbą, tuo atveju, jei Lietuvos Respublikai būtų grasoma ar ji tiesioginiai būtų puolama, o taip pat tuo atveju, jei Sovietų Sąjunga būtų kurios nors Europos valstybių grasoma ar tiesioginiai puolama per Lietuvos teritoriją.

3) Sovietų Sąjunga įsipareigoja padėti Lietuvos kariuomenei naudingomis sąlygomis, ginklais ir kitomis karo medžiagomis.

4) Sovietų Sąjunga ir Lietuvos Respublika įsipareigoja realizuoti bendrą Lietuvos valstybės sienų gynimą ir šiuo tikslu leidžia Sovietų Sąjungai įvairiose Lietuvos Respublikos vietose, nustatytose bendru susitarimu, savo sąskaita laikyti griežtai apribotas Sovietų žemės ir oro karines jėgas. Tikslios šios kariuomenės vietos ir ribos, kuriose jos galės būti apgyvendintos, jų skaičius kiekviename atskirame punkte, o taip pat visi kiti ekonominio administratyvinio ir juridikcinio pobūdžio klausimai ir kiti klausimai, kylantieji ryšium su pagal šią sutartį Sovietų kariuomenės jėgų Lietuvos teritorijoje apgyvendinimą, bus sutvarkyti atskira sutartimi. Šiam tikslui reikalingi ruožai ir pastatai bus skiriami Lietuvos vyriausybės priimanamos nuomos pagrindu.

5) Tuo atveju, jei Lietuvai arba Sovietų Sąjungai per Lietuvos teritoriją būtų grasoma, abi susitariančios šalys tuojau apsvarstys padėtį ir imsis visų priemonių, kurios tarpusaviu sutarimu bus pripažintos reikalingomis, kad patikrintų susitariančių šalių teritorijų neliečiamybę.

6) Abi susitariančios šalys įsipareigoja nesudaryti jokios sąjungos ir nedalyvauti jokiaje koalicijoje, nukreiptoje prieš vieną iš susitariančių šalių.

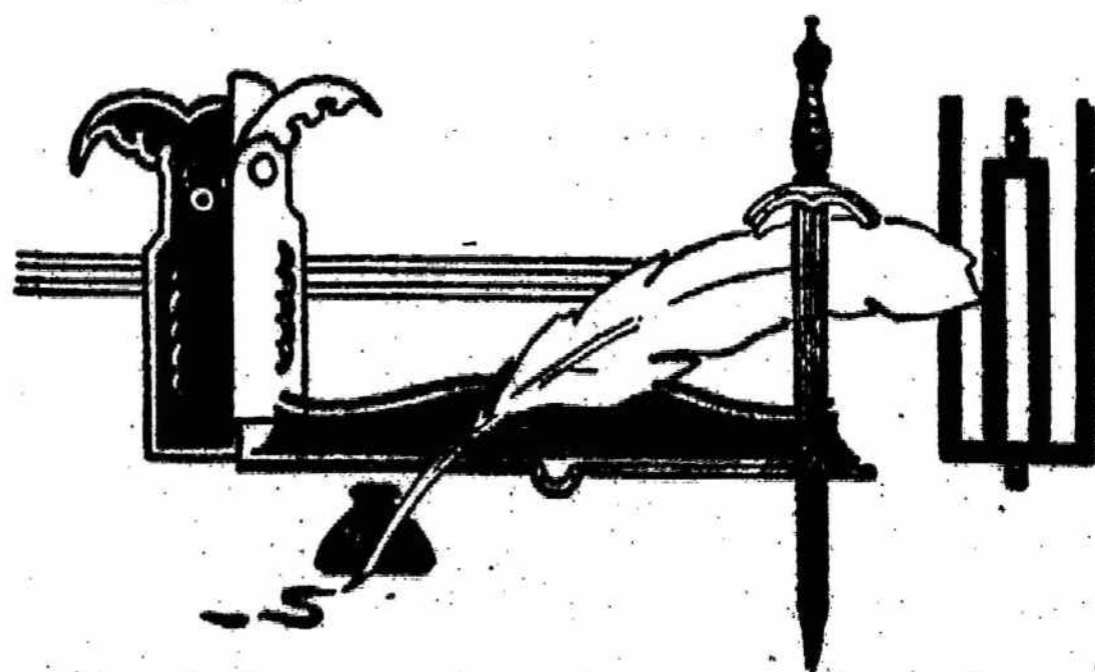
7) Šio pakto vykdymas jokių būdu neturi kėsintis į susitariančių šalių suverenumo teises, o ypačingai į jų valstybės struktūrą, ūkio ir socialinę sistemą, į karines priemones ir bendrai į nesikišimo į vidaus reikalus principą. Sovietų žemės ir oro karinėms jėgoms rezervuoti ruožai (4 sutarties str.) visokiose aplinkybėse lieka integralinė Lietuvos Respublikos teritorijos dalis.

8) Ši sutartis toje dalyje, kuri liečia Sovietų Sąjungos ir Lietuvos Respublikos tarpusavės pagalbos įsipareigojimą (sutarties str. 2-7) galioja 15 metų ir jei viena susitariančių šalių neras reikalingu nuo šios sutarties nuostatų vienais metais prieš jo terminui baigiantis atsisakyti, šie nuostatai bus automatiškai pratęsti sekantiems 10 metų.

9) Šis paktas įgauna galią, kai tik bus pasikeista ratifikavimo dokumentais. Šis pasikeitimas įvyks Kaune per šešias dienas nuo pakto pasirašymo dienos.

Surašyta Maskvoje dviejuose egzemplioriuose rusų ir lietuvių kalbomis 1939 metais spalio 10 dieną. Pasirašė: Molotovas ir Urbšys.

Šis sutarties tekstas duodamas pagal gautą „Tasso“ telegramą.

Sovietų ir vokiečių spauda apie SSSR Lietuvos paktus

SSSR laikraštis „Izvestijos“ spalio 11 d. savo vedamąjį paskyrė naujai sudarytai Sovietų Sąjungos ir Lietuvos sutarčiai. Ta proga laikraštis pabrėžia, kad tarp Sovietų Sąjungos ir Lietuvos jau nuo seniai yra savitarpio pasitikėjimu paremti geri kaimyniški santykiai, kurie nuolatos vis stiprėja. Laikraštis pažymi, kad dabar, grąžinus Lietuvai Vilnių ir Vilniaus sritį, buvo atitaisyta didelė neteisybė.

Kitas SSSR laikraštis „Pravda“ vedamajam rašo, kad Sovietų taikos, geros kaimynystės ir tautų draugiškumo politika atžymėjo pasisekimą po pasisekimo. Spalio 10 d. Maskvoje buvo pasirašyta sutartis, kuria Vilniaus miestas ir kraštas grąžinamas Lietuvos respublikai, o taip pat ir tarpusavio paramos paktas tarp Sovietų Sąjungos ir Lietuvos. Šita sutartimi su Lietuva ir paktais, anksčiau pasirašytais su Estija ir Latvija, Sovietų Sąjunga patikrina savo sienų saugumą ir dar labiau sustiprina savo gynimąsi. Sovietų Sąjunga pašalina pavojų, grėsusį silpnai ginamoms kaimyninėms valstybėms iš imperialistinių valstybių. Tuo būdu visu Baltijos pajūriu susidaro geležinis Sovietų apsigynimo lankas. Taip pat Europoje kuriama pastovi taika.

„Pravda“ sako: „Sovietų ir lietuvių sutarties sudarymas ypač būdingas. Tai nauja grandis bičiuliškų Sovietų ir lietuvių santykių stiprinimo politikoje, kurios Sovietų vyriausybė laikosi bemaž 20 metų. Sovietų Sąjungos ir Lietuvos sutartis visu pilnumu išreiškia abiejų draugiškų valstybių tarpusavio paramos principą, principą ginti bendroms Lietuvos valstybės sienoms. Lietuva gimė nepastoviomis sąlygomis, dalinant pasaulį Versalio sutartimi. Didžiosios imperialistinės valstybės Europą dalino pagal savo valią. Lietuvių tauta sunkiai gynė savo nepriklausomybę sunkioje kovoje prieš lenkus aneksionistus ir jų globėjus. 1920 metais Sovietų vyriausybė pirmoji pripažino Lietuvos respubliką, jai ištiesdama pagalbos ranką. Po Sovietų vyriausybės ir kitos valstybės pripažino Lietuvą. Karinė lenkų klika užgrobė Vilnių, seną lietuvių sostinę. Imperialistinės valstybės sankcionavo šitą aiškų apiplėšimą. Vien tik Sovietų vyriausybė tada pareiškė griežtą protestą. Ji niekad nelaikė Vilniaus lenkų miestu. Sovietų tauta su simpatija sekė lietuvių tautos kovą dėl savo nepriklausomybės prieš lenkus. Draugiški santykiai tarp Sovietų Sąjungos ir Lietuvos buvo nustatyti eile paktų. 1926 metais buvo sudarytas nepuolimo paktas, pratęstas 1934 metais. Lenkų valstybės sugriuvimas šiandien sudarė naują padėtį. Garbinga raudonoji kariuomenė išvadavo tautas, kurios buvo po lenkų jungu. Išvadavo ukrainiečius ir gudus. Raudonoji kariuomenė taip pat išvadavo Vilniaus miestą, kurį lenkų generolai buvo užgrobę bemaž prieš 20 metų.

Sovietų Sąjunga ir Lietuva vėl suėjo į tiesioginę kaimynystę. Tarp jų nustatyta valstybinė siena. Nauja padėtis kelia naujų mūsų kraštui apsigynimo uždavinių. Pasiremđamos senu draugiškumu, ji sustiprindamos naujais ryšiais, Sovietų Sąjunga ir Lietuva išsprendė pačios aukščiausios reikšmės klausimus tarpusavio paramos principais, visiškai atsižvelgiant į abiejų valstybių interesus ir jų apsaugos interesus. Ginkluotomis jėgomis saugodama bendras Lietuvos

sienas, Sovietų Sąjunga tuo pačiu sustiprina ir Sovietų sienų apsaugą. Tarpusavio paramos principas pilną išraišką randa Sovietų Sąjungos ir Lietuvos susitarime ir įkvepia visas to susitarimo klauzules. Mes gauname naują priemonę mūsų valstybės apsaugoje, lietuvių tauta gauna savo esminių tautinių interesų patenkinimą. Pasaulio tautos gali pasimokyti iš Sovietų draugiškumo politikos ir iš susitarimo su jos kaimynais“.

„Pravda“ pažymi, kad Sovietų Sąjungos užsienių politika yra geros kaimynystės ryšių su visomis valstybėmis politika. Šita politika dedama pagrindu Sovietų vyriausybės veikimui. Pagaliau, toji politika randa visos Sovietų tautos pritarimą.

Vokiečių laikraščiai plačiai komentuoja Vilniaus sugrąžinimą Lietuvai.

„Deutsche Allgemeine Zeitung“ svarsto besikeičiantį Vilniaus likimą nuo Pasaulinio karo pradžios. Laikraštis primena, kad 1920 metų liepos mėnesio taikos sutartimi Vilnius buvo pripažintas Lietuvai, o tų pat metų spalio mėnesį jį užėmė lenkų kariuomenė, o 1922 metais buvo galutinai įjungtas į Lenkiją. Sovietų vyriausybė visuomet rėmusi lietuvių reikalavimus dėl Vilniaus. Vilniaus sugrąžinimas Lietuvai, kuris įvyko dabar, yra logiška Sovietų Sąjungos politikos pasekmė — pareiškia laikraštis.

„Lokalanzeiger“ rašo: „Lietuva visuomet kovojo dėl Vilniaus. Pagal konstituciją Vilnius yra Lietuvos sostinė“.

„B. Z. am Mittag“, ryšium su Lietuvos ir Sovietų Sąjungos susitarimu, tarp kitko, rašo: „Čia ištaisoma neteisybė, kuri nusitęsė ištisus 20 metų. Kaip Lietuvai šita neteisybė buvo didelė, gal geriausiai bus galima nušviesti tuo faktu, kad Lietuvos konstitucijoje Vilnius pabrėžtinai pažymimas, kaip krašto sostinė, nors tada iš tikrųjų Vilnius buvo lenkų rankose“.

Maskva. Elta. Pasirašius spalio 10 d. sutartį tarp Lietuvos ir Sovietų Rusijos, Lietuvos delegacija buvo Kremlio šeimininkų pakviesta draugiškai čia praleisti keletą valandų, kur ji išbuvo iki šio ryto.

Tą pat vakarą Lietuvos delegacijai pagerbti Sovietų Rusijos vyriausybė suruošė pietus.

Spalio 12 d. Lietuvos delegacija grįžta į Kauną.

RAEDERIS NORI ATSISTATYDINTI. „Daily Sketch“ praneša, kad Hitleris atsisakė priimti admiralo Raederio atsistatydinimą. Raederis savo pasiūlymą padaręs aukštųjų admiraliteto pareigūnų susirinkime, kuriame dalyvavo Hitleris ir Ribbentropas. Raederis šiame susirinkime karštai protestavo prieš leidimą Sovietų Sąjungai įsistiprinti strateginiu atžvilgiu svarbiose Baltijos rytų vietose. Šie įsistiprinimai labai suvaržysią Rytuose vokiečių laivyno veikimą, tuo tarpu, kai Vakaruose jį yra užblokavęs britų laivynas.

VAKARŲ UKRAINOJE ĮVYKS RINKIMAI. Oficialiai pranešama, kad buvusioje Lenkijos vakarų Ukrainos srityje, kuri jau galutinai Sovietų kariuomenės užimta, spalio 22 dieną įvyks visuotini ir slapti tautos susirinkimo rinkimai. Rinkimuose galės dalyvauti visi Vakarų Ukrainos suaugę asmenys, vyrai ir moterys, be luomų skirtumo. Vienam atstovui išrinkti reikia 5.000 balsų. Tautos susirinkimo uždavinys bus įgyvendinti Sovietų tvarką Vakarų Ukrainoje, sujungti Vakarų Ukrainą su Sovietų Ukraina, baigti konfiskavimą didžiųjų žemės savininkų latifundijų ir juos perkirstyti ūkininkams. Taip pat bus visuomenės žiniai pavesti bankai ir didžiosios pramonės įmonės.

DIDINGA VILNIAUS GRĮŽIMO ŠVENTĖ

Niekados tur būt Lietuva neišgyveno tokio nepaprasto dvasinio pakilimo ir tyro džiaugsmo, koks visame krašte buvo pareikštas Vilniaus grįžimo šventės metu. Kiekvieno tautiečio veide spindėjo džiaugsmas, vieni kitus sveikino Vilniaus žodžiu, visi, rodos, iš naujo atgijo. Tautos nuotaiką kėlė visur iškeltos mūsų trispalvės vėliavos, ošiančios ir šlamančios pergales himnų. Pirmosios žinios apie Vilniaus grįžimą Lietuvai buvo praneštos per Kauno radiją. Kulversčiais šoko žmonės iš vietų, užmiršo kasdieninius rūpesčius ir visi persiėmė ta pačia skaidria dvasia ir sveiku entuziazmu. Miestuose žmonės užtvindė gatves, kaimuose vieni skubėjo pas kitus dalintis nepaprastais išpučiais. Vidudienį įstaigos ir įmonės nutraukė darbą. Organizacijos, mokyklos, įstaigos ir įmonės su vėliavomis rinkosi į iškilmingiausias ir brangiausias apylinkių vietas, kad visi bendrai pasidžiaugtų Vilniaus grįžimu. Manifestacijų banga nusiūbavo per visą Lietuvą, iškeldami ir išryškindami tai, ką kiekvienas mūsų turėjome savo širdyse. Visos manifestacijos praėjo didžiu dvasios vieningumu, pakilimu, nepaprastu entuziazmu. Iš miestų ir kaimų pasipylė sveikinimo telegramos Vilniaus krašto lietuviams ir Lietuvos vyriausybei. Visuomenė reiškė pasižadėjimą, kad ji ateina vyriausybei į talką, atkuriant nualintą Vilniaus kraštą. Šiam reikalui jau plaukia gausios aukos.

Neužmirštamo išpuodingumo manifestacijos įvyko laikinojoje sostinėje Kaune. Niekados Kaunas nematė tokių džiaugsmingų ir didžiųjų iškilmių. Vidudienį šimtą tūkstantinės minios žmonių, organizuotų ir neorganizuotų, su vėliavomis susirinko Vytauto Didžiojo muziejaus sodelyje, gretimose gatvėse ir aikštėse. Tur būt, nė vieno žmogaus neliko sėdinčio namuose. Visi atvyko į Vilniaus grįžimo šventę. Vėliavų miškai, žmonių jūra, entuziastingos Vilniaus dainos, — tai neužmirštamas reginys. Ir juo toliau, juo žmonių entuziazmas kyla, išsiveržia nenutilstančiais valiavimais ir iš širdies gelmių einančiais sveikinimais Vilniui.

Karo muziejaus laikrodžiui išmušus 12 valandą, Kaune prasidėjo Vilniaus grįžimo šventė. Iš muziejaus išėjo invalidai ir prisiartinę prie Nežinomojo Kareivio kapo. Sugaudė orkestras, ir Nežinomojo Kareivio kapą, Dr. J. Basanavičiaus ir kitų Vilniaus kovotojų biustus apdengė vainikai ir gėlių puokštės. Į šimtus tūkstančių susirinkusių kauniečių prabilo Karo muziejaus viršininkas b. gen. V. Nagius, kuris kalbėjo:

— Prie Nežinomojo Kareivio kapo renkamės tiek džiaugsmo, tiek ir liūdesio valandomis, kurias tenka pergyventi mūsų tautai. Šiandien susirinkome čia didelių įvykių akivaizdoje, pradėdami naują mūsų gyvenimo laikotarpį. Rengiamės žengti į senąją mūsų sostinę, kur Katedros rūmuose ilsisi Vytauto Didžiojo ir Rasų kapinėse Dr. J. Basanavičiaus palaikai, kur 1905 metais praskambėjo mūsų seimo nutarimai, kur 1918 metais įsikūrė atgijusios Lietuvos valdžia ir kariuomenė ir kur 1920 metais mes pergyvenome didžiausią tragediją dėl Suvalkų sutarties sulaužymo. Ši sutartis buvo iškilmingai pasirašyta salėje, papuoštoje Lenkų erelio ir maršalo Pilsudskio atvaizdais, akivaizdoje aukščiausiojo tikybės simbolio — Kryžiaus, tuo pačiu, šūkiu, kaip ir Liublino unijoje: „Volni z volniami, ruvni z ruvnimi“, vadinasi — lygieji su lygiai-

siais, laisvieji su laisvaisiais. Neperseniai iš Vilniaus ir kitų lenkų radijofonų girdėjome aistringas prakalbas ir suagituotos minios šūkius: „Maršalek, prowaźnas na Kovno“. Šioje pačioje vietoje ultimatumo akivaizdoje nusiminusiai mūsų visuomenei buvo siūlyta susikaupti, tylėti, kad neatsargus žodis ar veiksmas neduotų pagrindo prie demarkacijos linijos stovinčiai lenkų kariuomenei peržengti mūsų laikinąją sieną. Likimas panorėjo, kad reikalavimas „Maršalek, prowaźnas na Kovno“ išsipildytų, nors ir visiškai atvirkščia forma: į mūsų Tėvynę bėgo tūkstančiai pavargusių, išblyškusių lenkų karių, kurie, padėję ginklus, pasirodė reikalingi globos toje Lietuvoje, apie kurią neseniai taip išdidžiai buvo kalbėję. Mūsų širdyje nėra keršto, nes mes vadovaujamės nelaimėn patekusių žmonių atžvilgiu žmogaus meilės ir iš Kęstučio paveldėtais taurumo dėsniais. Mūsų sieloje šiandien šventata, mes žengiame per skausmus ir gyvenimo patyrimus į gražią Lietuvos atėitį, kurioje visiems žmonėms būtų gera ir jauku gyventi, kur nebūtų nė skriaudžiamųjų nė skriaudžiančiųjų. Mes eisime į Vilniaus kraštą, nedami karo ir katastrofų skaudžiai paliestai liaudžiai brolišką pagelbą ir visoms ten gyvenančioms tautoms ištiestą ranką. Su didele pagarba ir dėkingumo jausmais mes vertiname savo didžiojo kaimyno SSSR mūsų atžvilgiu teisingus sprendimus, kurių mes esame liudininkai nuo 1920 metų. Gen. V. Nagius, kalbą baigdamas, pasveikino Vilnių, atgautojo krašto lietuvius ir Vilniaus vadavimo sąjungą, kuri daug prisidėjo prie Vilniaus sugrąžinimo Lietuvai.

Karo muziejaus viršininko kalba visą laiką buvo lydima audringų ovacijų. Tokiomis pat ovacijomis sutiktas, kalbą pasakė Vilniaus vadavimo sąjungos pirmininkas Dr. A. Juška. Prisiminęs šios dienos džiaugsmą ir istorinės reikšmės išgyvenimus, nušvietęs mūsų vilniečių kovų teisingumą ir atkaklumą, Dr. A. Juška toliau pareiškė:

— Pasirašėme naują Maskvos sutartį, pagrįstą 1920 metų taikos ir 1926 metų draugingumo sutartimis. Sovietų Sąjungos vyriausybė suprato ir įvertino mūsų teisingą ir kietą nusistatymą ir garbingai sutiko Vilnių ir tam tikrą Vilniaus krašto dalį grąžinti Lietuvos suverenitetui. Po kelių dienų Vilnių vėl grįžta Lietuvai, grįžta galutinai, kad gyventų Lietuvos gyvenimu, kad būtų mūsų visokios kūrybos, darbo ir pažangos centru. Su džiaugsmu sveikiname brolius ir seseris, kuriems nušvito laisvės spindulėliai, sveikiname ir visą lietuvių tautą, laimėjusią šventą kovą. Mūsų šių dienų džiaugsmas būtų dar didesnis, jeigu nekeltų rūpesčių sunkūs gyvenamieji laikai, pareikalavę sustiprinti mūsų valstybės saugumą ne tik mūsų karinėmis, bet ir mūsų draugingo sąjungininko pajėgomis. Mūsų džiaugsmas būtų dar visuotinesnis, jeigu jis nebūtų žalojamas, dar negalutinėmis žiniomis, kad kai kurios grynai lietuviškos sritys su švenčionimis priešakyje pasiliekančios už mūsų valstybės ribų. Bet ir čia mes tvirtai tikime, kad pasirašytosios sutartys bus ir toliau, kaip ir ligšiol, ištikimai abiejų šalių vykdomos, kad ir naujas Lietuvos sienas galutinai brėžiant bus dar atsižvelgta į būtinais reikalingas pataisas. Pradedame naują savo Tėvynės gyvenimo barą. Pradedame su naujomis pajėgomis ir pasiryžimais. Žinome, kad mūsų ateitis yra pirmiausia mūsų rankos. Žinome, kad turėsime būti išmintingi, ryžtingi ir darbūs, kad

nė vienos valandos laiko, nė vieno sąmoningo veikimo neleisime veltui, kad susiklausysime ir suderinsime savo darbus, kad nuoširdžiai ir su pasitikėjimu iš vieno dirbsime giedriai Lietuvos ateičiai.

Dr. A. Juškos kalba visą laiką buvo pertraukiama ilgų valiavimų. Abi kalbas palydėjo iš šimtatūkstančių minios krūtinų išsiveržęs Tautos himnas, o iš Karo muziejaus bokšto Laisvės varpas gaudė Vilniaus Laisvei.

Iš Vytauto Didžiojo muziejaus sodelio ilgos voros organizuotos ir neorganizuotos visuomenės patraukė į Prezidentūrą pasveikinti Respublikos Prezidentą Antaną Smetoną ir vyriausybę ir jiems pareikšti visos tautos džiaugsmą. Respublikos Prezidentas išėjo į balkoną, lydimas ministro pirmininko ats. b. gen. J. Černiaus, Seimo pirmininko inž. K. Šakenio, krašto apsaugos ministro b. gen. K. Musteiko ir kitų vyriausybės narių. Prezidentas ir vyriausybė sutikta audringomis milžiniškos minios ovacijomis. Visų atvykusiųjų vardų Šaulių Sąjungos vadas plk. Pr. Saladžius pasakė kalbą, kurioje pareiškė:

— Mes drąsiai žiūrime į ateitį. Lietuva, kuri praecity savo gabiųjų sūnų energiją teikdavo įvairioms svečioms šalims, dabar atgijusi naujam gyvenimui šimteriopu ryžtingumu griebėsi kultūros darbo. Tik kultūroje glūdi amžinos vertybės, amžinoji nenugalima jėga. Neabejojame, kad lietuviškasis kultūros įnašas reikalingas pasaulio kultūros lobynui, nes tik tautų bendradarbiavime, o ne tautų kovoje yra pažangos tikslas. Mūsų reali pajėga yra tikrai tautos kultūros ir siekimų apsaugai. Mes trokštame būti vienalytė tauta su visomis lietuviškomis žemėmis. Ir kaimietis ir darbininkas ir aukštas valstybės pareigonis yra kilęs iš vienokios lietuviškos vargo pastogės. Jokios kraujo spalvos mūsų neskiria. Esame glaudžiai sujungti kaip ažuolo kamienas, jo šakos ir lapai. Tikime tautos ateitimi. Tikime tautos gajumu, nes pakankamai turime skaudaus patyrimo, daug pamokomų pavyzdžių. Jei neišvengėme kai kurių klaidų praecity, tai ateity viso to, kas skiria ir skaldo visuomenę, vengsime vardan šviesios Tėvynės ateities ir vardan Vilniaus. Susiklausymas, budrumas, kultūros pažanga yra mūsų tikslas.

Daladier kalbėjo per radiją

Spalių 10 d. vakare Prancūzijos ministras pirmininkas Daladier pasakė per radiją kalbą, tarp kitko pabrėždamas: „Esame karo stovyje, ir jūs gerai suprantate, kad nutylėjimas yra reikiama sąlyga mūsų karinių veiksmų pasisekimui. Žinau, kad jūs patys pirmieji pasmerktumėte pavojingą plepumą. Jūs pagrįstai galvojote, ir aš jums visai pritariu, jog yra natūralu ir teisėta, kad jūs būtumėte painformuoti apie bendrąją vyriausybės veiklą ir apie tas mintis ir tuos nutarimus, kuriuos vyriausybei įkvėpė pagrindiniai tarptautinės politikos įvykiai. Kaip tik apie tai šiandien aš noriu jums pakalbėti. Jau mėnuo laiko kaip mūsų kariai žengia prieš teritoriją. Ore mūsų lakūnų drąsos įrodymai vis daugėja. Jūroje mūsų jūrininkai patikrino laisvą susisiekimą tarp Prancūzijos ir imperijos, išvijo prieš povandeninius laivus, sučiupo šimtus tūkstančių tonų į Vokietiją gabenamų žaliavų. Didžioji Britanija ir Prancūzija viešpatauja vandenyne, ir jūs žinote, kad tie, kurie turi valdžią jūrose, visados laimi pergale. Tačiau Anglija neapsiriboja vien tik mus paremdama savo karo laivynu, neapsiriboja vien tik į mūsų frontą atsiųsdama kasdien vis daugiau lakūnų, kurie be atvangos suteikia savo įgudimo ir savo budrumo pavyzdžių. Ji taip pat greitai siunčia į Prancūziją savo šaunųjį jaunimą ir savo galingą karą medžiagą.

— Nei Prancūzija, nei Didžioji Britanija neįstojo į karą, norėdamos paremti savotišką ideologinį kryžiaus karą.

To tikslo sieksime nebijodami jokių aukų. Šiandien laikome nelyginant egzaminą, po kurio prasidės įtemptas darbas. Darbo mes trokštame. Darbo kuris bus laimingas ir naudingas Tautai ir Tėvynei. Darbo, kuris bus atpildas kovotojams ir laisvės kūrėjams, kurie žuvo nesulaukę savo idealų įvykdymo. Mes pasižadame atiduoti geriausias savo jėgas Tėvynei. Širdingai sveikiname išlaisvintus brolius naujo gyvenimo aušroje.

Respublikos Prezidentas, atsakydamas į visuomenės sveikinimą, pareiškė, kad Lietuvai susitarus su draugiška didžiąja Sovietų Rusija, atgavome Vilnių ir Vilniaus kraštą. Mums grįžta žemės plotas, koks esamomis sąlygomis gali grįžti. Pabrėžęs, kad su Sovietų Rusija mūsų santykiai buvo draugiški, yra draugiški ir turi būti ateityje draugiški, kad su didžiuoju kaimynu turime bendras sienas, kurias, prireikus, bendromis jėgomis ir turėsime ginti, Respublikos Prezidentas A. Smetona toliau pažymėjo:

— Vilniaus atgavimas yra didelis džiaugsmas mūsų tautai. Bet nepamirškime vieno visų svarbiausio dalyko, kad mes į Vilnių ne tik turime teisę, bet mes Vilniuje turime daug, be galo daug pareigų. Dėl to, pasidžiaugę, mes vėl grįšime į paprastą gyvenimą dirbti susimąstę, kaip mes atliksime tas pareigas, kurias mums uždėda Vilniaus atgavimas. Aš neabejoju, kad visa mūsų tauta moka džiaugtis, giliai susimąstyti ir atlikti tas pareigas, kurių iš mūsų reikalaujama. Kiekviena teisė reikalauja pareigų. Mūsų pareiga — atjausti Vilniaus krašto gyvenimą ir jam padėti ne tiek žodžiais, kiek savo darbu ir aukomis. Aukotis turime visi, nuo mažo iki didžio, nuo neturtingo iki turtingiausio.

Respublikos Prezidento kalbą vėl lydėjo visų nepaprastos ovacijos, kurias pertraukė Tautos himnas.

Iš Prezidentūros organizacijos ir visuomenė skirstėsi į savo būstines. Skirstėsi tam, kad netrukus susirinktų Laisvame Vilniuje. Artimiausiomis dienomis, kai tik bus patvirtinta Maskvoje sudarytoji Lietuvos ir Sovietų Sąjungos sutartis, mūsų kariuomenė išvyks į Vilnių.

Nei Prancūzija, nei Didžioji Britanija juo labiau neįstojo į karą dėl to, kad vadovavosi užgrobikiška dvasia. Jos buvo priverstos kovoti, nes Vokietija norėjo joms primesti savo dominavimą Europoje. Ką dabar būtų galima priversti patikėti, kad čia rūpėjo Dancigas ir koridorius ar vokiečių mažumų likimas? Vokietija pati ėmėsi įrodyti, kad ji norėjo Lenkiją pavergti arba apgaule, arba ją sugniuždyti geležimi ir ugnimi. Po Austrijos ir Čekoslovakijos atėjo Lenkijos eilė. Visi tie užsimojimai buvo tik tarpsniai kelyje, kuris Prancūziją ir Europą būtų nuvedęs į pačią kiečiausią verguotę. Gerai žinau, kad šiandien mums kalbama apie taiką, vokiškąją taiką, kuri vien tik sankcionuotą apgaule ir smurtu pasiektus laimėjimus ir jokiū būdu neužkirstų kelio rengti naujus laimėjimus.

— Tikrai, mes visados troškome ir trokštame, kad nuoširdus bendradarbiavimas ir lojali santarvė galėtų būti sugrąžinta tautų tarpe. Tačiau mes esame pasiryžę nepasiduoti smurto „diktatams“. Mes griebėmės ginklo prieš užpuolimą, ir ji padėsime tada, kada turėsime tikras saugumo garantijas, tokio saugumo, dėl kurio po šešeto mėnesių nebūtų keliami abejonių. Kaip toks saugumas gali būti mums ir pasauliui, jei viena tauta jėga išbraukiama iš Europos žemėlapiu? Kuri tauta kada nors galėtų jaustis saugi nuo užpuolimo, jei ji kas šeštas mėnuo, nepaisant duotojo žodžio, mato prijungiant ar pasidalinant kitą kraštą, kuris, lygiai kaip

ir ji pati, turėjo teisę gyventi nepriklausomas ir laisvas. Ir kaip nesuprasti, kad bet kurios tautos pavergimas, toli gražu neprišidamas prie ginklavimosi sumažinimo, gali vien tik priversti visas kitas tautas be atvangos kaltis naujus ginklus, priversti gyventi ir dirbti vien tik dėl ginklavimosi? Jei tikrai norima taikos, patvarios taikos, kuri visiems židiniams, visoms moterims ir visiems vaikams suteiktų džiaugsmą gyventi ir pasitikėjimą ateitimi, visų pirma, reikėtų nuraminti pasipiktinusias sąžines, atitaisyti smurtu padarytas skriaudas ir dorai suderinti visų tautų teises ir interesus. Jei tikrai norima taikos, jei norima patvarios taikos, tai reikėtų suprasti, kad tautų saugumas gali

remtis tik savitarpio garantijomis, netikėtumams neturi būti vietos. Turi būti pastatytos užtvartos prieš bet kokią mėginimą dominuoti. Jei tikrai norima taikos, jei norima patvarios taikos, tai reikėtų, pagaliau, suprasti, kad jau praėjo laikai, kada teritorijų užgrobimai atnešė gerovę nugalėtojams. Mes norime, kad mūsų pergalė sukurtų Europą, kuri būtų laisva nuo bet kokių užpuolimo pavojų. Prancūzija, kuriai karas buvo primestas, kautynių lauke kalba ta pačia kalba, kuria visados kalbėjo. Taigi, aš jūsų visų vardu tvirtinu, kad kovojame ir kovosime toliau, siekdami gauti galutinę saugumo garantiją.

KARO VEIKSMAI

Berlynas. Elta. Vokiečių mažieji ir didesnieji karo laivai, kaip DNB praneša, kontroliuoja prekybos laivų judėjimą jau ir šiaurės jūros šiaurinėje dalyje. Lengvieji karo laivai suėmė eilę prekybos laivų ir patikrino jų važmą. Didieji karo laivai jų veiklą parėmė. Vokiečių laivai su priešų pajėgomis nesusitiko. Spalių 9 d. rytą priešų jėgas, pasiūstas prieš vokiečių karo laivus, pirmiausia pastebėjo vokiečių žvalgai, kurie pranešė, kad priešų pajėgos yra į vakarus nuo pietinio Norvegijos kampo. Ryšium su tuo visa eilė vokiečių oro eskadrilių nuskrido bombarduoti britų karo laivų. Vokiečių lėktuvams teko skristi labai nepalankiomis oro sąlygomis. Lėktuvai buvo priversti skristi visai žemai. Vokiečių lakūnai puolė britų karo laivus, nunesdami daug bombų. Smarkūs sprogimai, gaisrai ir dūmai buvo įrodymas, kad vokiečių bombos pataikė į britų karo laivus. Vėlai naktį, išbuvę ore 8—10 valandų, vokiečių lėktuvai grįžo į savo bazines.

Britų priešlėktuvinė apsauga veikė nesėkmingai. Vokiečių lėktuvai tik grįždami atgal patyrė kai kurių sunkumų. Keturi iš jų buvo priversti pertraukti skridimą. Du iš jų turėjo nusileisti neutralioje teritorijoje.

Paryžius. Elta. Spalių 11 d. vakare paskelbtame Havaso komunikate pranešama, kad, kaip atrodo, paskutinėmis dienomis visame vakarų fronte vokiečių kariuomenės dalys jau nustojo buvusios tokios pasyvios, kokios beveik visą laiką buvo per penketą karo savaitių. Antrąją ir trečiąją karo savaitę vokiečiai, spirdamiesi prieš prancūzų spaudimą, vienoje kitoje vietoje, ypač Mozelio srityje, parodė tam tikrą veiklumą. Tačiau tatau buvo tik vietinio pobūdžio reakcijos, kurioms buvo siekiama užkirsti kelią galimų ribose prancūzų veržimuisi į priekį, o didesnio masto karo veiksmų nė vienoje vakarų fronto vietoje neįvyko. Paskutinių dienų karo veiksmai taip pat neatitinka to apibūdinimo. Ir šiomis dienomis įvairiose vietinio pobūdžio kautynėse dalyvauja vis dar negausūs kariuomenės daliniai, tačiau paskutinių dienų kautynės vyksta ilgame fronto ruože. Spalių 11 d. vakare Prancūzijos kariuomenės vadovybės komunikate pažymėta, kad vokiečių kariuomenė pradeda pulti su dar nepasireiškusiu atkaklumu. Itin didelis vokiečių pėstininkų ir artilerijos veiklumas buvo parodytas ruože tarp Saro ir Mozelio, taigi kairiajame prancūzų fronto sparne. Prancūzai vokiečių puolimą lengvai atrėmė artilerijos pabūklais ir automatiniais ginklais. Spėjama, kad vokiečiai dar itin siekia paimti prancūzų belaisvių, nes vokiečiai iki šiol nėra paėmę nė vieno prancūzo, neskaitant kelių lakūnų, kurie buvo priversti nusileisti Vokietijos teritorijoje. Šiomis dienomis visame vakarų fronte oras yra palyginamai menkas, taigi, prancūzų aviacija beveik negali pasireikšti.

Londonas. Elta. Britų karo ministras spalių 11 d. pranešė atstovų rūmams, kad anglų kariuomenė Prancūzijoje yra pavesta vyriausiai prancūzų kariuomenės vadovybei.

Anglų karo ministras Hore Belisha spalių 11 d. atstovų rūmuose tarp kitko pabrėžė, kad per penkias savaites nuo karo pradžios į Prancūziją buvo perkelta 158.000 anglų kareivių, o 1914 metais per pirmas šešias savaites buvo perkelta 148.000. Dabar į Prancūziją buvo nusiųsta 25.000 važiuojamųjų priemonių, tarp kurių ir gerokas skaičius milžiniško didumo tankų. Kai kurie tų tankų sveria 15 tonų ir daugiau. 1914 metais į Prancūziją buvo nusiųsta tik 8.000 mechanizuotų priemonių, kurios retai buvo didesnės už dvi tonas. Dabar anglų kariuomenės tik 20% yra pėstininkai, o 1914 metais pėstininkų buvo 60%. Anglų kareiviai į Prancūziją nuvyko be mažiausių nuostolių. Šiuo metu anglų kareiviai smarkiai dirba prie įstiprinimų fronte.

Kanada nuo šiol bus visos britų imperijos lakūnų apmokymo centru. Tatau spalių 10 d. pabrėžė ministras pirmininkas Kingas, pažymėdamas to susitarimo didelę svarbą. Ne-

trukus Kanadoje bus įsteigta visa eilė aviacijos mokyklų, kuriose tobulinsis atskirėse dominijose jau apmokyti lakūnai.

Londonas. Elta. Aviacijos ministras Kingsley Woodas, pranešdamas apie aviacijos veiksmus, pažymėjo, kad jau yra padarytas pilnas fotografinis Siegfriedo linijos žemėlapis.

Ministras pažymėjo, kad per keturias karo savaites britų lėktuvai pastebėjo 72 kartus povandeninius laivus. 34 kartus tie laivai buvo puolami. Nėra abejonės, kad kai kurie tų laivų buvo nuskandinti.

Baigdamas Kingsley Woodas pastebėjo, kad kai kuriose vietose Siegfriedo linija buvo nufotografuota tik iš kelių šimtų pėdų aukščio.

Amsterdamas. Elta. Suomų laivas „Indra“, kaip dabar patirta, netoli Olandijos krantų įvažiavo į minų užtvartą. Minai sprogstant, du „Indros“ įgulos nariai žuvo. Kitus išgelbėjo vienas švedų garlaivis.

Amsterdamas. Elta. Spalių 9 d. naktį švedų laivu „Eriksborg“ į Olandiją atvyko 20 minų susprogdinto suomių laivo „Indra“ įgulos narių. Šeši įgulos nariai sužeisti. Pirmasis laivo inžinierius Trimmeris nuskendo.

Berlynas. Elta. Vokiečių kariuomenės štabas praneša, kad Rytuose spalių 10 d. vokiečių kariuomenė pasiekė jos numatytas pozicijas Vokietijos Sovietų Sąjungos linijos kryptimi. Šiaurės Būgo rajone ir Suvalkų kampe vokiečių kariuomenė iš esmės jau užbaigė savo judėjimą.

Vakaruose silpnas artilerijos susišaudymas ir žvalgybinių dalių veikla.

Londonas. Elta. „Daily Telegraph“ korespondentas iš Bleybergo, prie vokiečių olandų pasienio, praneša, kad Belgijos pasienyje vokiečiai užbaigė Siegfriedo linijos įrengimus. Kadangi šie kariniai įrengimai buvo labai skubotai statyti, tai kai kurie iš jų jau apgriuvo. Laikraščio korespondentas pats buvo liudininkas vienos tvirtovės dalies sugriuvimo. Įgriuvo ir siaurasis geležinkelis, kuriuo buvo vežama žemė. Su vagonais nugarmėjo ir dalis kareivių.

Londonas. Elta. „Daily Mail“ rašo, kad Siegfriedo linijai vėl graso potvyniai. Netikėtas Reino vandens pakilimas, rašo šio laikraščio korespondentas iš Bazelio, vokiečių vyriausiam štabui kelia susirūpinimo. Per pastarąsias aštuonias dienas pila šiai vietai nepaprastai smarkus lietus. Reino vanduo pakilo iki 63 centimetrų ir nuolat kyla. Žemeinėms Siegfriedo linijos vietoms gresia pavojus būti užpiltoms.

Berlynas. Elta. DNB praneša, kad vokiečių okupuotose Lenkijos srityse vis dar užtinkama nužudytų vokiečių lavonų. Vienoje vietoje buvęs rastas greitomis supiltas kapas, kuriame rasti šešių nužudytų vokiečių lavonai.

Briuselis. Elta. Laikraščių žiniomis, belgų prekinis laivas „Suzon“, kuris nuskendo Gaskonijos įlankoje, buvo užplaukęs ant minos.

Švedų laivas „Vistula“, plaukęs į Hullio uostą su prekėmis, buvo vokiečių povandeninio laivo paskandintas netoli Shetlanto salų. Į Anglijos krantą išsikėlė 9 laivo įgulos nariai.

ANGLIJOJE STEIGIAMA NAUJŲ AVIACIJOS FABRIKŲ. Kingsley Woodas atstovų rūmuose pranešė, kad Anglijoje steigama naujų aviacijos fabriku ir kad lėktuvų gamyba per kiek laiko padidės daugiau negu dvigubai. Ministras ypač atkreipė dėmesį į tai, kad Kanados, Australijos ir Naujosios Zelandijos vyriausybės principu sutiko su britų vyriausybės siūlymais išplėsti lakūnų parengimo organizaciją. Minėtuose kraštuose bus išplėtos aviacijos pajėgos ir gamyba.

HITLERIS KALBĖJO ŽIEMOS PAGALBOS ATIDARYME. Atidarydamas žiemos pagalbą, Hitleris pasakė kalbą, kurioje pirmiausia pažymėjo šitos pagalbos reikšmę ir socialinį pobūdį, paskui palietė karą su Lenkija ir greitą vokiečių pergalę. Tada Hitleris pasakė: „Nefinome, ką mums parodys ateitis. Mes aiškiai žinome tik vieną dalyką, būtent tą, kad jokia pasaulio galybė nepajėgs dar kartą sumušti šitos Vokietijos. Jie negalės nei mūsų nugalėti kariškai, nei sunaikinti ekonomiškai, nei sumažinti mūsų moralinį nusiteikimą. Jokiu būdu jie nebus liudininkai, kad Vokietija kapitulavo, nežiūrint, kokia ta kapituliacija būtų. Aš esu pareiškęs, kad buvome pasirengę sudaryti taiką. Vokietija neturi jokių karo tikslų prieš savo priešus Vakaruose. Vokietija tačiau yra pasiryžusi tuo atveju, jeigu atmestų jos ištiestą ranką, priimti kovą ir tą kovą tęsti vienu ar kitu būdu. Nei momento staigmena, nei karo ilgumo paskelbimas negalės mus nualsinti ar atgrasinti.

Kadaise stojau į sunkų kelią, norėdamas atgaivinti Vokietiją iš Versalio sugriovimo. Nuo tada praėjo jau 20 metų. Reichas yra galingesnis, negu kada nors. Kelias, kuris mums lieka nueiti, negali būti sunkesnis už jau nueitą kelią. Jeigu mes niekadęs neatsisakėme eiti keliu, kuriuo ir vakarėjome, tai juoba mažiau atsisakysime ateityje. Vokiečių tautos bendruomenė, dėl kurios kovojame, dabar yra įvykdyta, ir ji mus padrasina toliau eiti tuo pačiu keliu“.

SSSR - ESTIJOS SANTYKIAI. Oficialiai pranešama, kad spalio 10 d. vakare pasibaigė pasitarimai tarp Estijos ir Sovietų Sąjungos delegacijų dėl tarpusavio pagalbos pakto nusakytų nuostatų įvykdymo. Buvo pasirašytas protokolas, kuris liečia sausumos kariuomenės ir oro laivyno klausimus. Taip pat susitarta laivyno klausimais. Tuo reikalu protokolas bus pasirašytas spalio 11 d. Tą dieną laukiama į Taliną atvykstant keturių Sovietų Sąjungos karo laivų su oficialiu vizitu. Estijos kariuomenės vadas generolas Laidoneris, kviečiamas Sovietų Sąjungos vyriausybės, vyks oficialio vizito į Maskvą, kuomet Sovietų Sąjungos kariuomenės dalys Estijoje bus užėmusios joms skirtas pozicijas.

Havaso žiniomis, apie neseniai sudarytą sutartį tarp Sovietų Sąjungos ir Estijos pranešama, kad ja nustatoma Oezelio salai 8.000 Sovietų kariuomenės įgula. Raudonoji kariuomenė atvyks artimiausiu laiku. Į Oezelio salą išvyko speciali komisija, kuri ištirs kariuomenės apgyvendinimo ten galimumus.

„Briva Zeme“ rašo, kad Latvijos ir Estijos sutartys su Sovietų Sąjunga reiškia žymų pasisukimą tarpusavio santykių išsiplėtimui tarp Baltijos tautų ir Sovietų Sąjungos. Valstybės, kurios devyniolika metų gyveno geroje kaimynystėje ir palaikė korektiškus ir gerus santykius, dabar pasidarė sąjungininkėmis. Laikraštis reiškia viltį, kad sutartis su Sovietų Sąjunga prisidės prie taikos Rytų Europoje sustiprinimo.

SUOMIJOS ATSTOVAS IŠVYKO Į MASKVĄ. Išvykstant suomių delegacijai į Maskvą, Helsinkyje buvo surengtos didelės patriotinės manifestacijos. Tūkstančiai gyventojų susirinko pasveikinti atstovą, kuris leidosi į nelengvą kelionę. Pajudėjęs traukiniui, žmonės nusiėmė kepures ir užtraukė seną giesmę „Mūsų Dievas yra stipri tvirtovė“. Po to buvo sugiedotas ir suomių himnas.

DNB žiniomis, Suomijos vidaus reikalų ministras Kekkonenas spalio 10 d. vakare per radiją kreipėsi į Helsinkio ir Wiborgo gyventojus, ragindamas juos spalio 11 ir 12 d. kuo labiausiai tuos miestus evakuoti. Vyriausybė norinti išvengti reikalo imtis varžomų priemonių. Ministras pabrėžė, kad politinė padėtis nepablogėjo tiek, kad reikėtų kelti nerimą, tačiau kad reikia vykdyti reikalingas priemones ramiai, o nelaukti, kad reikėtų jas skubiai įvykdyti. Nuo spalio 11 d. bus parengti specialūs traukiniai tų dviejų miestų gyventojams išvežti. Tiems, kas neturi vietos apsigyventi pas gimes kaimė, vyriausybė nurodys vietas, kur jie turės gyventi. Automobilių savininkai, kurie iki šiol negalėjo naudotis savo automobiliais dėl skysto kuro suvaržymo, artimiausiomis dienomis galės gauti to kuro evakuacijos reikalams. Spalio 10 d. vakare Helsinkyje pirmą kartą įvyko priešlėktuvinės apsaugos ir aptemdymo bandymai.

Reuterio žiniomis, Suomijoje vis dar tebevyksta atsarginių šaukimas, nors vyriausybė ir pasiuntė savo atstovą į Maskvą. Politiniuose sluoksniuose pareiškama, kad šis atsarginių šaukimas tėra tik atsargos priemonė, nes, gal būt, Maskvos pasitarimai baigsis draugingu pasitarimu.

VOKIEČIŲ PERKĖLIMAS IŠ PABALTIO IR KITŲ KRAŠTŲ. Šveicarių spauda rašo, kad Hitlerio planas perkelti iš kitų valstybių vokiškas mažumas, Baltijos valstybių

K E I S I S

Lietuvos kariuomenės laikraštis

Kaunas, Micko g. v. 16. „K A R Y S“ Telf. per Kar. Št. 50

Lėidžia
Kar. Št. Spaudos ir Švietimo Skyrius

Redaktorius
Kapitonas Simas Urbonas

Honorarij gauti ir visais kitais reikalais redakcija ir administracija
prima ketvirtadieniais, penktadieniais ir seštadieniais, išimtis —
atvykusiama iš provincijos.

P r e n u m e r a t a: puskarininkiams, karotviams ir mokslavilams metams — 5 lt., 6 mėn. — 3 lt., 3 mėn. 2 lt. Visiems kitiems metams — 6 lt., 6 mėn. — 4 lt., 3 mėn. — 2 lt. Užsienyje, be Latvijos ir Estijos, dvigubai.

Spaudžia „Spindulio“ B-vės sp. Kaune

vokiečių tarpe, ypatingai taip vadinamų „Baltijos baronų“ tarpe, sukėlė didelio susirūpinimo. Jie prieš šią planą pasisakė aštriais žodžiais. Baronus stengiamasi nuraminti, pažadant jiems žemės Lenkijos vakaruose. Bet į Vakarų Lenkiją bus perkelti ir vokiečių dvarininkai iš Lenkijos, užimtos Sovietų Sąjungos. Aplamai, iš šios Sovietų Sąjungos Lenkijos bus perkelta apie 90.000 vokiečių. Esas dar planas sukeisti ir Dunojaus srities vokiečius. Čekai bus perkelti į Sovietų Rusiją. Į jų vietą bus atsiųsti Jugoslavijos vokiečiai. Rumunijos Siebenburgeno vengrai bus perkelti į Vengriją, o į jų vietą bus atkelti šiame krašte gyvenantieji vokiečiai. Siebenburgas tuo būdu pasidarytų stiprus vokiškas iškyšulys Rumunijoje. Hitleris reikalauja, kad jis būtų vokiečių suverenumė.

Apie vokiečių iškėlimą iš Latvijos „Rits“ rašo, kad į Rygą jau yra atvykę vokiečių vyriausybės įgaliotiniai, kurie sudarys su latvių vyriausybe atitinkamą sutartį. Laikraštis tvirtina, kad netikėtai tokios Vokietijos akcijos paskelbimas ir skubus jos vykdymas sukėlė Latvijoje gyvenančių vokiečių tarpe didžiausią įspūdį. Vokiečių tautinės bendruomenės biure Rygoje nuo praėjusio sekmadienio viešpatuoja labai gyvas judėjimas. Ten teikiama patarimų išvykstantiesiems. Tuo tarpu išvažiuoją vokiečiai galės pasiimti tik drabužius ir reikalingiausius dalykus, kurie jiems bus reikalingi laikinose stovyklose, kuriose jie bus apgyvendinti. Laikraščio žiniomis, pradžioje tokiose stovyklose bus apgyvendinti visi išsiųstieji vokiečiai. Tik vėliau jie bus išskirstyti po įvairias Vokietijos sritis, daugiausia į naujai užimtas lenkų provincijas. Pirmas vokiečių ūkininkų transportas iš Latvijos šada išvykti dar šios savaitės pabaigoje. Viskas atliekama iki smulkmenų suorganizuota tvarka, kuri, kaip spėja laikraštis, buvo jau nuo seniau parengta. Rygos vokiečiai jau suskirstyti į atskiras grupes, kuriomis jie bus išgabenti. Kiekvienai grupei pranešta, kuriuo laivu ir kada ji išvažiuos.

Ryšium su vokiečių tautinės mažumos narių išsikėlimu iš Latvijos, kaip praneša „Leta“, spalio 9 d. Rygoje buvo nepaprastai daug perkama. Per vieną dieną buvo išpirkti beveik visi lagaminai. Taip pat labai daug buvo perkama batų ir baltinių.

Be dešimties vokiečių laivų, kurie jau atplaukė į Rygą, ir kurių kiekvienas yra parengtas išgabenti nuo 400 iki 1.250 vokiečių emigrantų, kaip praneša „Jaunakas Zinas“, artimiausiu laiku atplauks dar 15—20 laivų.

Iš tų pat šaltinių pranešama, kad spalio 9 d. Rygos vokiečių bažnyčiose įvyko pamaldos. Protestantų dvasininkai skubiai atlieka sutuoktinių, konfirmacijos ir krikštijimo apeigas, nes išvažiuojantieji nori prieš tai sutvarkyti savo šeimyninius reikalus.

Ryga. Elta. Oficialiai buvo pranešta, kad Latvijos karo tarnyboje esą kariai ir karo valdininkai vokiečiai, kurie nori išvažiuoti į Vokietiją, bus iš tarnybos atleisti.

PASIRAŠYTA SSSR — ANGLIJOS PREKYBOS SUTARTIS. Spalio 11 d. vakare Londone buvo pasirašytas Didžiosios Britanijos ir Sovietų Sąjungos prekybos susitarimas. Londone pabrėžiama, kad tas susitarimas yra grynai prekybinio pobūdžio ir neturi jokios politinės reikšmės. Sovietų Sąjunga Anglijoje, kaip paprastai, numato pirkti kaučuko ir alavo, o Anglija Sovietų Sąjungoje miško medžiagos ir kai kurių kitų žaliavų.

MISRI SSSR—VOKIETIJOS KOMISIJA SIENŲ KLAUSIMU. Remiantis draugiškumo ir sienų sutartimi, sudaryta rugsėjo 28 d. tarp Vokietijos ir Sovietų Sąjungos, taip pat ir protokolu, pasirašytu spalio 4 d., spalio 10 d. pirmą kartą užsienių reikalų komisariate buvo susirinkusi centrinė Sovietų vokiečių mišri komisija sienų klausimams. Šitai komisijai pavesta tiksliai nustatyti sieną, dėl kurios susitarta tarp abiejų vyriausybių. Į komisiją įeina Sovietų ir vokiečių užsienių ministerijų, kariuomenių ir vidaus reikalų ministerijų atstovai.